

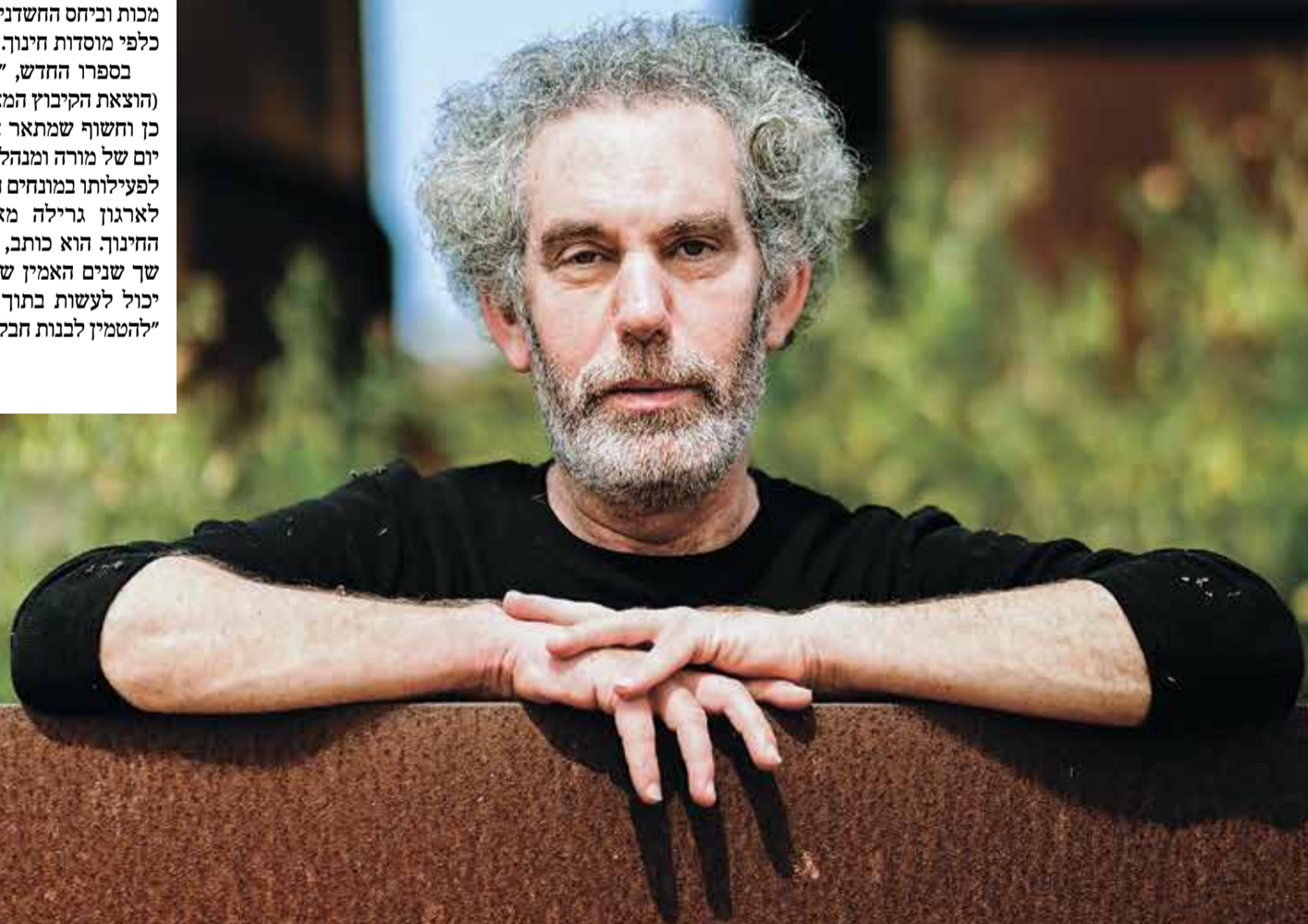
נועה לימונה

צילום: אלה ברק

הדימוי השכיח של מנהל בית ספר הוא של אדם סמכותי, חובב משמעת וסדר; לפעמים, ייצוגו בספרים, בסדרות ובסרטים מזכיר אפילו מנהל כלא. אבל גיש עמית, איש חינוך ומנהל בית ספר, הוא הכי רחוק מהדימוי הזה שיכול להיות. בחזונו – פרוץ שיער ומזוקן, ובעיקר באישיותו העדינה, בסלידתו ממערכות ומסמכות וביחס החשדני והספקני שלו כלפי מוסדות חינוך.

בספרו החדש, "שנות לימוד" (הוצאת הקיבוץ המאוחד), ממזאר כן וחשוף שמתאר את חיי היום-יום של מורה ומנהל, הוא מתייחס לפעילותו במונחים הקרובים יותר לארגון גרילה מאשר למשרד החינוך. הוא כותב, למשל, שבמסך שנים האמין שכל מה שהוא יכול לעשות בתוך בתי ספר זה "להטמין לבנות חבלה ועירות בצד

המשך בעמ' 2

"אי אפשר לשנות בתי ספר. זה לא אומר שלא ראוי לנסות"

גיש עמית רחוק מאוד מהדימוי של מנהל בית ספר קפדן ומעניש. עם צאת ספרו, "שנות לימוד", הוא מגלה למה הוא מתנגד לגישה שרואה במלאכת החינוך שליחות קדושה, מותח ביקורת על ביטול הבגרות במקצועות ההומניים ומסביר מדוע מעורבות של הורים היא לא בהכרח דבר רע

המשך מעמ' 1

הדרך"; הוא לא חשב שאפשר לשנות אותם, אולי רק "לייצר איים של התנגדות", ולפרוע את הסדרים הרגילים, הוא כותב. כך עשה, למשל, כשהגיע, בימי כמו-רה, לכוש בחולצה שחורה במקום לבנה ביום השואה, או כמנהל, כשהעניק למורות אוטונומיה ומרחב תנועה.

אנחנו נפגשים בקיבוץ עין גדי, שם הוא מתגורר ועובד בשנתיים וחצי האחרונות, מנהל את בית הספר היסודי תמר, בית ספר "רגיל", במובן זה שאינו מחויב לאידיאולוגיה כלשהי, אבל עמית מקווה שהוא "לא רגיל", במובן זה שיש בו ניסיון ליצור לילדים שפע אפשרויות, התנסויות ושיעורים, משיעורי פילוסופיה, שאני עצמי מלמד, ועד שיעורי דרמה ומחול".

עטיפת הספר צילום: עיצוב עטיפה: דפנה גריף / הוצאת הקיבוץ המאוחד

"הניסיון ללמד ילדים לדבר בשפה שאינה המושגים וההשקפות שאנחנו מורגלים בהם, הוא נואל. הם ירכשו אותם ביום מן הימים, אז אולי כדאי להשאיר אותם עוד קצת במרחב הזה"

מה אתה מלמד בפילוסופיה? "יש בפילוסופיה יסוד רדיקלי של פרידה ממה שתלמידים מפני-מים מה מרה ובגיל כה צעיר, וזו הידיעה שיש תשובה נכונה, והניסיון לענות את מה שהם מניחים שהמורה רוצה לשמוע. מחיר ההפנמה הזאת הוא אובדן הסקרנות, העניין והנכונות שלהם לטענות ולהסתכן. ברגעיה הטובים, הפילוסופיה מנתצת באלימות את המרחב של התשובה האחת ופותחת פתח לשיחות מרתקות, בעיקר על שאלות אתיות".

באחד משיעורי הפילוסופיה הראשונים שלימה, למשל, שאל

התעמלות בוקר

1. לפי מסורת, איך הגיב ר' שמעון בר יוחאי כשיצא ממחבואו במערה וראה יהודים מתבטלים מלימוד תורה?
2. בתנ"ך, מי היה נכדו של אליעזר?

תשובות בעמ' 11

את התלמידים אם מותר לגנוב. "כמוכן שהתשובה המיידית היתה, 'לא, מה פתאום, אסור', אבל אחרי שעשינו את ההכנות הנדרשות, אי פעם. מתברר, כמוכן, שכולם גנבו, וגם אני התוודיתי על גנבתי תיי שלי, לתדהמתם. ובמתח הזה, בין הציווי הנורמטיבי והמיידיות של התשובה לעובדה שכל אחד ואחת גנבו, נברא מרחב שלם שעי-ליו יכולנו לדבר הרבה מאוד ומן". הילדים, הוא מספר, גם מקיימים שיעורי אקולוגיה וסביבה בבוסתן, ונהנים משיעורי בחי-רה וחוכמות אישיות, פרקטיקה שאימץ עמית מהחינוך הדמוקרטי, ששלושת ילדיו הפרטיים התחנכו בו. "אנחנו מטמיעים גם חלקים מתוך הפדגוגיה המונטסורי רית", הוא מוסיף, ומציין שהשי-לוב בין חלקים מהורמים השונים "יוצר תנועה, חיות ועניין. בעיקר אני מקווה שזה מקום שהילדים שמחים להגיע אליו ואוהבים להיות בו", הוא מסכם.

הוא בן 50, נולד וגדל בקרית שמונה לזוג הורים פסיכולוגים, נשוי ולאב לשלושה, ולעין גדי עבר אחרי יותר מ-20 שנה ביפו. ביתו בקיבוץ צנוע עד כדי נזירי, וכשאנחנו מטיילים בשבילים השקטים ועתירי הצמחייה והציפורים, הוא מודה שלעתים הוא לא נדרש להוציא את הארנק במשך ימים שלמים. מדי כמה רגעים אנחנו חולפים על פני ילד שמברך אותו לשלום בלבביות.

קולו רך ועדין, שפתו גבוהה וניסוחיו מפותלים ומסורבלים לעתים — מתוך מה שנראה כרצון עז לדייק בדבריו. הוא בוחר את מילותיו בקפידה, מרבה להשתמש במילים נרדפות ופה ושם מפסקות את משפטיו שתיקות ממושכות. "שנות לימוד" הוא ספרו הרביעי. קדמו לו "חורבות מן ההווה: בונקרים ופילבוקסים במאה העשרים" (2018), "הקול השותק: מבט אחר על ילדים בבית הספר", שכ"תב יחד עם גדי אבידן וחנו למפרט, ו"אקס ליבריס: היסטוריה של גול, שימור וניכוס בספרייה הלאומית בירושלים". דרור בורשטיין כתב עליו ש"זה ספר חשוב, מרתק, מעיק, לפעמים מבהיל. קשה לי לדמיין מורה בישראל שלא ירצה לקרוא אותו", והוסיף שיש דבר מה מטריד ברציפות בינו לבין ספרו הקודם של עמית מ-2018, שעסק בארכיטקטורה של אלי-מות, דיכוי ופיקוח.

לכתוב תוך כדי עבודה

לפני שעבד כמנהל ומורה בבתי ספר, חייו של עמית היו מופצלים בין האקדמיה (הוא דוקטור לספרות) לחינוך הלא פורמלי. הוא עבד עם ילדים ונוער בקהילות מוחלשות בלוד, רמלה ובת ים, לימד במכללות להכשרת סטודנטים להוראה ושימש כעמית מחקר במכון ללימודים מתקדמים בברלין. למרות המשתמע מקורות חייו, הוא נרתע משם התואר "אידיאליסט" ומסביר שהוא מתנגד בכל לבו ל"תפישה שלפיה יש במלאכת החינוך ממד של שליחות וקדושה. אני עושה את מה

השרה שאשא ביטון מודיעה על הרפורמה בנגרות צילום: מוטי מילרוד

בספר עמית מתייחס למומחה אחד במיוחד — שהוא לא מציין את שמו — המגלה בהרצאה שהוא עובר עם משפחתו לגור בעיר אחרת כל כמה שנים, או שהוא מרבה לנסוע לחו"ל ולפגוש אנשים מעניינים.

"הדברים הללו מקוממים", כותב עמית, "לא רק בשל הפשטנות הנלעגת, המתגלה על נקלה בשמות שהוא מפרח לחלל האוויר, אלא בעיקר מחמת העיוורון המוחלט לזכויות יתר כלכליות". אבל הוא לא היחיד. עולם החינוך מוקף בתעשייה עצומה, שמורכבת ממומחים ויועצים, ואני מניח שהיא מגלגלת הרבה מאוד כסף מדי שנה", הוא אומר כעת. "היא מטרידה אותי גם משום שהיא מפגינה חוסר אמון באנשי חינוך, וגם משום שהמועקה, הבלבול והמבוכה שעולם החינוך נתון בהם מעוררים צורך להוביל לפתרונות מוחלטים ומקיפים. הייתי רוצה שנהיה מסוגלים להתייחס ברצינות לסתירות הפנימיות שבתוכן בית ספר נדרש לפעול, ונהיה אמיצים מספיק כדי לקבל את ההכרעות הנכונות".

אבל קודם כל צריך להכיר בזה שהמבוכה שהזכרת נובעת

מריק רעיוני בחינוך, שבגינו מסתמכים כל כך על אותם מומחים, תוכניות ואופנות. "אין ספק שישראל סובלת מפוליטיזציה מוחלטת של החינוך, ומהיעדר מדיניות חינוכית ארוכת טווח, עקבית ויציבה. כל שר חינוך מביא איתו השקפות חדשות, לעתים מנוגדות, ליעדי החינוך ולסדרי החינוך ואין ספק שההשפעה של זה על בתי הספר היא הרסנית. זה יוצר תנודתיות בלתי נגמרת".

כשהוא מדבר על הסתירות הפנימיות שבתוכן בית הספר נאלץ לפעול, הוא מתכוון, למשל, לכך ש"בתי ספר נדרשים להביא את תלמידיהם להישגים לימודיים גבוהים, כי זה מה שמשרד החינוך — ולא רק הוא — מצפה, אבל בעת בתי ספר נדרשים לספק לתלמידיהם עולם עשיר של התנהגות, פעילויות וחוויות, וכל אחת מההשקפות האלה נסמכת על תפישה שונה של חינוך: האם תפקיד החינוך להכין את הילד לקראת חיים עתידיים מדומיינים כלשהם, או שתפקידו לפעול בהווה, ולאפשר לילדים ליהנות מהילדות, שמתרחשת כאן ועכשיו?".

השאלה היא, בעצם, מהו הזמן של החינוך, מסביר עמית, ומכל תשובה נגזרות פרקטיקות שונות, שלא עולות בקנה אחד. באופן לא מפתיע, הוא מזדהה יותר עם התפישה שזמן החינוך הוא ההווה. "אבל זה גם מפני שאני ספקן מאוד ביחס לאפשרותם של בתי ספר לעבור טרנספורמציה רדיקלית, ואני ספקן ביחס למערכות ציבוריות בכלל, ולכן אני חושב שבמובן מסוים, הדבר הכי טוב שיכול לקרות לבתי ספר זה שהם יהיו מקומות מלאי חינוניות ועניין".

וכמוכן, מתוך כל אחת מהתפישות נגזרות עוד המון סוגיות משנה. למשל, בתפישה שלפיה החינוך פונה לעתיד, אפשר

בית הספר "תמר" בעין גדי. ייש ניסיון ליצור לילדים שפע של אפשרויות והתנסויות צילום: עפרה גזית, דוברת מועצה אזורית תמר, ים המלח

"צודקים מי שטוענים שביטול בחינת הבגרות במקצועות ההומניים יביא לפיחות במעמד. השאלה האמיתית היא אם המקצועות האלה בכלל חשובים לנו, ואם כן איך מרימים מחדש את קרנם"

להתווכח על איך העתיד ייראה ומה יהיו הדברים שהילדים יצטרכו לדעת כדי להיות מוכנים אליו.

"נכון, ואפילו אם נניח שאנחנו יודעים שזו תהיה מאה של טכנולוגיה, עדיין אפשר לגזור שתי עמדות הפוכות מהמסקנה הזאת. אחת תגיד, 'בואו נכשיר אותם כבר עכשיו ונספק להם מחשוב ותקשוב' — ובתי ספר היום מתקיימים כולם תחת העריצות של לימודי מחשוב ותקשוב ויוזמות חינוכיות. אבל אפשר גם לגזור עמדה הפוכה, שאומרת, 'לא, בתי ספר צריכים לשמש מקלט מפני מה שאולי זומן העתיד'. כלומר, שאלת בתי הספר היא שאלת הרצוי ולא המצוי".

וגם בין זרמי החינוך המכונים "אלי" ההווה יש כמוכן הבדלים גדולים, כפי שאפשר לראות בביקורת הנוקבת שלך בספר על החינוך האנתרופוסופי. "חלקים גדולים בחינוך הזה היו ונתרו זרים מאוד לעולמי שלי. ביוגרפיה האישית והנפשית שלי. אני חושב שמה שהקשה עלי מאוד את העבודה בבית הספר האנתרופוסופי היה מידה גדולה מאוד של נוקשות אידיאולוגית, ולאידאולוגיה — צריך לומר ביושר — יש גם כוח ועוצמה. היא מביאה איתה מסירות והתחייבות ומייצרת עמדות משותפות. יש לזה כוח, אבל זה מאפשר מידה מועטה מדי של הבדלים, הן בין המורים לבין עצמם והן כמוכן בתוך קבוצת

בספר מופיעות כמה התייחסויות לאופנים שבהם מלמד עמית יצירות ספרותיות, ובכך לם בולט ניסיונו היפה לחפש את הקשר בין הטקסטים לבין חייהם של הילדים. גם חייו האישיים של עמית מבלים פה ושם בתוך תי עוד חייו המקצועיים. בקצרה, כמעט בגניבה, הוא כותב על התפרקות נישואיו, על גסיסתו של אביו, ולקראת סוף הספר, גם על בת אחת שלו, שנולדה חולה מאוד ומתה כמה ימים אחרי הלידה.

"אני מנסה לומר משהו על להגיע לבית ספר, ללמד תלמידים ולעמוד מולם, בתוך המרחב הכמעט כאוטי הזה, ברגע הזה שבו המשפחה מתפרקת, ברגע שבו אדם מאוד קרוב נוטה למות"

"לעתים אנחנו מענישים ילדים מפני שאנחנו רוצים להשיב על כנו סדר, שאנחנו לא מסוגלים להשיב בדרכים אחרות, או מפני שאנחנו רוצים להרגיש בעלי משמעות. המעשה החינוכי דורש הכרה באוזלת היד"

"בחינוך, המפגש בין העשייה המקצועית לבין ההתנסויות הפרטיות והחוויות הנפשיות שלנו הדוק עוד יותר מאשר במקומות עבודה אחרים", הוא מסביר את הבחירה לשלב בספר מעט מענייניו האישיים. "חשבתני שאני מוכרח להביא לידי ביטוי – גם אם מאוד בצנעה – רגעים חשובים מתוך חיי שלי במהלך אותן שנים. אני מנסה לומר משהו על להגיע לבית ספר, ללמד תלמידים ולעמוד מולם, בתוך המרחב הכמעט כאוטי הזה, ברגע הזה שבו המשפחה מתפרקת, ברגע שבו אדם מאוד קרוב נוטה למות. כל הדברים האלה ליוו אותי, ולא רציתי שהספר יתעלם מהם, אף על פי שהשתדלתי מאוד שהספר לא יהיה חושפני ומציצני מדי. בסופו של דבר, זה ספר על הוראה, ואולי גם על הורות ועל ילדות. אני מקווה מאוד שהספר הזה מדבר גם על אהבה, על תנאי אהבה בתוך בית ספר, מחוץ לבית ספר, על אהבה שצומחת ועל אהבה שמתפתחת. אני מקווה שהספר לא פסטימי בהכרח".

הוא לא פסימי, אבל יש בו משהו מאוד מפוכח. "זה נכון, במובן זה שאני לא מאמין שניתן לשנות בתי ספר. אבל אני גם משוכנע שזה לא אומר שלא ראוי לנסות לעשות את המיטב. התקווה היא הכרחית של המורה. אבל השאלה האמיתית היא אם המקצועות האלה תיתת היא אם המקצועות האלה בכלל חשובים לנו, ואם כן איך מרימים מחדש את קרנם. זו שאלה שמעמטים מדי לשאול".

בית הספר ביאליק-רוגוזין בתל אביב. מרחב כאוטי ורווי אלימות צילום: תומר אפלבוואם

עין גדי. אפשר להסתדר גם בלי הארנק צילום: אייל טואג

להתייצב ולהתכונן נכוחה בחוסר האונים שלנו, ואני מאמין בכל לבי, שהמעשה החינוכי דורש הכרה עמוקה באוזלת היד. אני מאמין שההתערבויות שלנו צריכות להיות מדודות ככל האפשר, במיוחד כשהדברים נוגעים לעניינים בעולמם החברתי של הילדים, שהוא מורכב ועדין מאוד, ומשום שכל כך קל לקלקל".

תקווה הכרחית

המפגש עם עמית התקיים לפני שהתקבלה ההכרעה בנוגע לסוגיית הרפורמה בבחינות הבגרות במקצועות ההומניים, שהוחלט לבסוף לבטלן. "אני חושב שכאופן כמעט טראגי, צודקים מי שטוענים שביטול בחינת הבגרות במקצועות ההומניים יביא לפיחות במעמדם", הוא אומר. "מפני שאם אנחנו חיים בעולם שבו מה שמעריך ניק למקצוע תוקף או ערך אלה המבחינים, כי או ודאי שביטול מבחינים פירושו פגיעה בחשיבותו של המקצוע. אבל השאלה האמיתית היא אם המקצועות האלה בכלל חשובים לנו, ואם כן איך מרימים מחדש את קרנם. זו שאלה שמעמטים מדי לשאול".

של חוויות שונות מאוד, והתשוקה הבוגרת הזאת, להשליט סדר וליצור מובן ומשמעות – היא חסרת שחר בכל פעם שמנסים להשליט את הסדר הטוב מרגישים את הגיחוך המוחלט בכך, משום שיש בעולם הילדים יסוד כמעט כאוטי. "אנחנו לא יכולים להבין את ההתלקחויות שקורות ביניהם וגם לא את המהירות שבה הם מתפתחים. הרבה פעמים אנחנו מתעוררים שלא לצורך. זה נכון שאם לא נתערב, נידרש להכיר גם באוזלת היד שלנו, והכרה כזאת היא מכאיבה, אבל הדבר הנכון לעתים קרובות הוא להניח להם, לתת להם לריב, לטעות; לנסות להימנע מלכפות עליהם בדרכים אלימות ודכאניות את מה שנראה בעינינו כטוב אולטימטיבי, אבל הוא לא מתיישב עם עולמם ולא עם מה שהם זקוקים לו".

או אתה מתנגד לענישה? "אני חושב שלעיתים קרובות אנחנו מענישים ילדים מפני שאנחנו רוצים להשיב על כנו סדר, שאנחנו לא מסוגלים להשיב בדרך כים אחרות, או מפני שאנחנו רוצים להרגיש שאנחנו בעלי משמעות. אנחנו מתקשים

עמית, היא שאל לנו לנסות לאלף ילדים, לביית או לנרמל אותם. "הניסיון ללמד אותם לדבר בשפה שאינה שפתם, לרכוש את המושגים, את ההשקפות, את ההרגלים שאנחנו מורגלים בהם – הוא נואל. הם ירכשו אותם ביום מן הימים, אבל הרכישה תהיה מלווה בהרבה מאוד כאב ואובדן של תום, יופי וקסם. או אולי כדאי להשאיר אותם עוד קצת במרחב הזה, למרות שהוא מעורר בנו תימהון מוחלט".

זו עמדה שמייצרת המון עדינות, וגם דורשת מאיתנו להשתות את התגובות לילדים. יש בזה משהו מסוכן ביום-יום. "נכון, אני חושב שהנטייה שלנו היא לקרוא את הילדים מבעד לעצמנו או מבעד למה שאנחנו רוצים שהם יהיו. אבל אפילו אם תקחי דוגמה קטנה – כשילדים רבים, ואני קורא להם לבירור מה שבתוך בתי ספר מאוד אוהבים לעשות, אני מגלה שעל אירוע שנראה נורא פשוט, כל ילד מספר סיפור שונה לחלוטין, וכל אחד מהסיפורים האלה תקף ואמיתי באותה מידה. זה רשומון שהוא בראש ובראשונה רשומון נפשי

אותה ומייצרת חיץ בלתי עביר בין הורים לבית הספר".

אחד הרשמים החזקים העולים מתוך הקריאה בספר הוא שבית הספר – בין שמדובר בבית ספר לילדי פליטים או בבית ספר שאין לה פתרון. כשהוא מתאר למשל ישיבת צוות בביאליק-רוגוזין, שבה מדברים על התלמידים ה"בעייתיים", תוהה עמית, "מדוע אוצר המילים שלנו דל כל כך? גבולות, ביקור לא סדיר, לא לוקח תרופות (ריטלין)... בין השפה לבין הדברים שצריכים היו להיאמר היתה פעורה תהום שלא יכולתי לחצות".

התהום הפעורה בין המערכת או השיטה ובין המפגש האנושי עם התלמידים איננה התהום היחידה שעמית מתייחס אליה. בספר הוא חוזר שוב ושוב על הרעיון שאי אפשר לגשר עד הסוף בין עולם הילדים לעולם המבוגרים. "עולמם של הילדים חתום בפנינו", הוא כותב. "כל שנותר לנו הוא להביט בפניהם, במחוות גופם, להאזין לשפתם – יבשת מסתורית, זרה לאין חקר, שהוגלגנו ממנה לעד".

"זו חוויה מאוד עמוקה בשבילי, יום-יומית", הוא מסביר כעת. "השפה שלנו שונה, התחביר שונה, העולם הנפשי שונה וההזדקקות שונות. קראתי לאחרונה את יאנוש קורצ'ק, שכותב על הרגע הזה, שבו הוא כועס על ילד מפני שהוא מתעקש ללבוש מעיל ביום חם, והוא כותב, 'אתם לא מבינים, הוא מתעקש ללבוש מעיל, מפני שעל הכרך שלו יש טלאי, והוא הולך לפגוש ילדה שהוא אוהב והוא לא רוצה שהיא תראה'. ואת כל זה לא נדע, ואנחנו לא יכולים לדעת, כי הרגישויות שלנו שונות כל כך והעולמות כה שונים". עם זאת, הוא מוסיף, "חזויית הורות מולידה גם איזו תביעה כמעט אתית להתייצב לנוכח התהום הזו, להכיר בה, ולנסות בכל הדרכים שעומדות בפנינו להתמודד איתה".

נגורת נוספת מהתהום הפעורה בינינו לבין הילדים, לפי

הילדים. זו היתה התנסות מרתקת, אבל לא פשוטה".

יש סברה שאומרת שהאדפטציה הישראלית לאנתרופוסופיה הופכת אותה לכינתית יותר.

"מצד אחד, יש דמיון לא מבוטל בין בתי ספר בארץ ובעולם. כולם נסמכים על תפישה שלמה, קוהרנטית מאוד, בנוגע להתפתחות האדם בכלל, ולא רק בנוגע לחינוך. במובן זה, האנתרופוסופיה היא יומרנית מאוד. מצד שני, אני מעלה בספר את האפשרות שדווקא המקור האירופי יכול להרשות לעצמו מידה גדולה יותר של גמישות, מפני שהוא בטוח בעצמו, בהשוואה לגרסאות שצריכות להוכיח בכל יום מחדש את קרבתן לשיטה. השאלה הגדולה ביחס לאנתרופוסופיה היא שאלת הנכונות לבחון את החינוך הזה מחדש לאור ההווה. זה חינוך שמרן, ואני אומר זאת לא דווקא לגנותו, אבל אין ספק שהוא צריך להיות גמיש ויצירתי יותר וחרד פחות מפני העולם".

הציב גבולות

"שנות לימוד" נפתח בתיעוד עבודתו של עמית כמורה בבית הספר לילדי פליטים ומהגרי עבר דה ביאליק-רוגוזין בדרום תל אביב, במרחב כאוטי ורווי אלימות, ונמשך לאחר פטוריו, בעבודתו כמנהל בית הספר האנתרופוסופי המדובר, שהוא במובנים רבים הקצה הנגדי הפיזיולוגי של הסקאלה, אבל יש גם לא מעט קווי דמיון בין המוסדות. גם האנתרופוסופי סובל מבעיות של אלימות, ובשניהם יש עומס של בירוקרטיה ואותו מצבור יומי של דרישות מנוגדות שהמנהל נקרא ליישב ביניהן – אלה שמגיעות ממשרד החינוך, ואלה מהעירייה, ושנים כמובן ההורים. "קל מדי להאשים את משרד החינוך כמי שמציב בפני בית הספר תביעות שלא עולות בקנה אחד עם עמית. "האגף הנוסף הוא ההורים. כמספר ההורים כך מספר הרצונות, התביעות והדרישות שמופנות כלפי בית הספר".

אתה חושב שהנטייה הגוברת למעורבות הורים כמה שנעשה בבית הספר היא שלילית?

"מעורבות הורים זה אחד הנושאים המורכבים והטעונים ביותר בעולם החינוך היום. אין מפגש מורם או מנהלים שלא עוסק בו. רובם חושבים שההורים מעורבים היום יותר על המידה. אני חושב שאלה פני הדברים וצריך לקבל אותם כפי שהם. העלייה במעורבות קשורה לקפיטליזציה מואצת של בתי הספר, להפיכתו של בית הספר לסחורה, לאינדיבידואליזציה קיצונית של ילדינו ושלנו, ועוד. אני חושב שיש למעורבות הזו גם ערך וחשיבות, ובעיקר מאמין שצריך לכלכל אותה בתבונה וברגישות. עם זה, הורים לעתים נוטים לשכוח שהוראה היא לא רק מלאכה מורכבת, אלא גם פרופסיה. לעתים צריך להציב גבולות להורים, אבל לא מתוך עמדה שמתחשת לנוכחותם או שוללת